

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 15. и последњег у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Дописи и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

Бр. 15. У Сомбору 15. октобра 1884. Год. XVI.

СЕДНИЦА ВИСОКОГ СРБ. НАРОДНОГ ШКОЛСКОГ САВЕТА од 1. Октобра.

Председава Његова Светост Патријарх. Присутни сви чланови.

У овој седници предузимани су следећи предмети:

Прочитан је одпис в. кр. угар. министра просвете, којим се одобрава питомцу Петру Јовановићу стипендија од 105 фор. из закладе Балине — Исто кр. министарство јавља, да је услед закључка овог школ. савета изкључење приправника Ђорђа Сивачког објављено у свим државним и вероисповедним учитељским и средњим школама у Угарској.

Висока хрватско-славонска земаљска влада одјел за богоштовје и јавну наставу пита: је ли Никола Ралић учитељ у Грку доиста положио учитељски испит на Сомборској учитељској школи, и ако је, зашто му није издата диплома, него само сведочанство. Решено је, одговорити, да је доиста поменути учитељ Ралић испит о учитељској способности по свршетку III. припр. разреда положио и да је сведочанство о учитељској способности, које србске учитељске школе издају, то исто што и диплома учитељска, пошто се, како теоретични, тако и практични испит о учитељској способности у нашим вероисповедним учитељским школама одмах по свршетку трећег разреда полаже, а доцнији практични испит, о коме се у §. 101. највисше кр. уредбе за србске школе од 1872. спомиње, није никада у живот ступио.

Поджупан торонталске жупаније јавља, да ће се благајна бившег великокикиндског округа укинути, и услед тога пита, хоћели школски савет, да се заклада великокикиндског округа од 12.000 фор. одређена на побољшање плата професорских у сомборској учитељској школи, изда у готовом новцу, или би вољан био приватне обвезнице примити. Решено је одговорити, да ће

се примити заклада у обвезницама, ако су исте подпуно и законито обезбеђене. — Државно школско надзорништво жупаније бачке саопштава наредбу вис. кр. угарског министра за богочаст и јавну наставу, по којој се учитељи више девојачке школе новосадске ималу неотложно уписати у државну учитељску задругу за мировину, и моли Шк. Савет, да дотичне позове да улажу у мировински фонд; пошто такав фонд код наших вероисповедних школа није установљен и пошто се сад већ више по смислу закона установити неможе.

После дужег саветовања решено је: Будући да постоји за србске учитеље стари мировински фонд, који би се по закључку нар. сабора од 1879. обновити имао; то се путем представке има код високе владе пожурити решење овопредметног закључка саборског; о чему се има и државно школско надзорништво известити.

Епархијска конзисторија горњокарловачка тужи се, како у буквару, који у комуналним школама православна србска деца уче, нема црквене ћирилице, те по томе деца у школама тим не уче читати тим писмом, и незнају у цркви апостол читати, те тако одрасту незнајући читати црквене и молитвене књиге. Закључено представку поднети вис. хрв. слав. земаљској влади, да се могућност даде деци србској православне вере, да у народним школама науче познавати црквену ћирилицу и да се вештају у читању црквено-славенском, које је сваком православном християнину потребно, да може као живи члан своје цркве при богослужењу свестно учествовати.

На предлог дотичних епархијских школских одбора наређује се, да се издаду декрети: Димитрију Аврамовићу учитељу боровском, Душану Летићу учитељу земунском, Јелени Петровићевој учитељици србско-итебејској, Стевану Петровићу учитељу, Наталији Лујановићевој и Софији Ајвазовој рођеној Печујчевој учитељицама у В. Кикинди.

Извештаји управâ учитељских школа у Сомбору и у Горњем Карловцу за 188³/₄. школску годину узимају се на знање.

На основу приметаба г. гл. школског референта о закључним испитима у обе учитељске школе, наређено је, да се понови налог управама учитељских школа, да у будуће оне младиће у учитељску школу непримају, који немају гласа за појање, и да уобште приликом примања точно поступају по

законским одређењима и добивеним одавде наредбама; да се учитељи и учитељице у вештбаоници сомборске учитељске школе имају, у погледу држања школе, васпитања, школског запта и наставе, овако владати, као што је у педагогији и дидактици прописано; да радо и свесредно приправнике у практичном раду упућују, држећи се у свему упутства управитељевог и да се у сваком погледу што боље усавршују, како би им школе приправницима и приправницама за углед служити могле. Православна србска црквена општина Сомборска има се пожурити, да по наредби овог Савета од 1879. здање србске учитељске школе у течају идуће године разшири са нужним школским просторијама, имајући план о дозиђивању до 1. Јануара 1885. Школском Савету на одобрење поднети. Општина србска у Горњем Карловцу позвана је да учитељској школи уступи једну дворану за цртање.

Управама учитељских школа наложено је, да се при испитима за оспособљење кандидати из свију предмета што се у сва три разреда предају, испитивати имају; да се испитне тезе на читавим табацима предходно још у почетку школске године Школском Савету саопштити имају; да се пољска економија обширније има предавати; да и приправнице имају учити гимнастику и из ње испит полагаати; да предлог учине како би се учитељи вештбаонице о феријама послали у страноземство да уче индустријске радње, у којима би после приправнике обучавали; и да се извештаји поднесу о том, у колико су наредбе Шк. Савета под бр. 126. и 186. од 1882. извршене и шта је све за школе те набављено. У Сомборској учитељској школи да се испит из мађарског језика и математике остави на последку а пред тим, да се даде ученицима један цео дан за спремање. Напоследку наређено је, да се позову црквене општине да заједнички са учитељима држе Школски Лист.

Милан Тосић приправник II. разреда, у Сомбору пошто је први разред с добрим успехом свршио, добија накнадно обустављену стипендију. Милан Попић приправник сомборски моли да може други приправнички разред у горњокарловачкој учитељској школи продужити; молба се одбија пошто је први разред с slabим успехом свршио и неуредно се владао.

Рачуница од А. Вуковића и немачка граматика од Ст. Чутурила примају се за школске књиге. Ова последња се као боља од досадашњих препоручује.

Управа србске учитељске школе сомборске подноси извештај о примању ученика и ученица у исту учитељску школу у почетку 1884^{1/2}. школске године са преписом записника о примању и сведочбама на основу којих су ученици примљени. У први приправнички разред примљено је: 16 мушких и 13 женских; у други прешло је 17 мушких и 19 женских, а у трећи 12 мушких и 8 женских. Свега има ове године 45 приправника и 40 приправница. Примање се са одобрењем на знање узима. Александар Плештић осмошколац гимназијски, пошто је испит из првог приправничког разреда положио, прима се за редовног приправника II. разреда.

Ђорђе Ђорђевић свршени ученик IV. гимн. разреда из Прига и Ева Ајдуковићева ученица IV. разреда више девојачке школе, примају се у учитељску школу Сомборску по молби својој, ма да им још недостаје два месеца од прописаног узраста за примање.

Ђорђе Прерадовић свршени ученик IV. гимназијског разреда из Ст. Бановаца, који се закаснио и на време није се уписао за ученика учитељске школе сомборске накнадно се прима у исту.

Управа сомборске учитељске школе подноси извод рачуна о стању заклада Платонеумске, Шк. Листа, Јосифа Мунтила, и учитељских сирота, којима рукује црквена општина Сомборска. На знање узето и в. саборском одбору доставити се има.

Од пријављених 18 проситеља за народне стипендије у учитељској школи Сомборској добијају ови: Јован Шикопарија и Богољуб Бакаловић приправници II. другог; Душан Марковић и Никола Јовановић приправници првога разреда; Милева Кристићева, Јулка Милашиновићева и Даница Краљевачка приправнице другог; и Драга Драгојева и Јелена Вукмировићева приправнице првога разреда.

Љубомиру Јовановићу приправнику другог разреда подарена је стипендија из закладе покојнога добротвора Ђорђа Раље.

На молбу професора Исидора Стојковића спроведену уз извештај управе учитељске школе Сомборске, одређује се њему после десетогодишњег службовања у истој школи друга петогодишња повишица.

Управа горњокарловачке учитељске школе подноси нов формулар сведоче и распоред часова. Формулар се прима а распоред се има удесити према изменама г. глав. школ. референта.

Књижара браће Јовановића у Панчеву подноси: „Песме у два гласа од Мите Топаловића, и Хемију од професора Мите Петровића. Примају се за школске књиге у висшим девојачким школама.

Управа више девојачке школе у Сомбору подноси главни каталог и преглед о свршеном раду 188³/₄. школске године. Узима се на знање, а учитељско особље упућује се да у будуће пази да ученице јасније и лакше одговарају, и да се за учење на памет и декламовање одабирају песме естетичког садржаја; на учење црквеног појања да се већа брига обраћа; при учењу рачуна да се одабирају примери из домаћег газдовања, а при учењу земљописа, да се обширније уче Хрватска и Славонија и остале земље у којима наш народ живи, и да свака ученица мора имати атлас од Излајба, а за школу да се набави звездана карта од Брауна; за наставу у ручном раду у два старија разреда, да се одреде шест часова и то све по два и два. Притом је наређено, да се набаве слике за геометријску наставу, хронолошке таблице за историју србску и угарску; таблица о хемичком саставу хране од Кенига, и да се ученице у све три више девојачке школе упознавати имају са таблицама за кућарство од Хартингера.

Наставни план више девојачке школе у Панчеву, у Н. Саду и Сомбору за 188⁴/₅. по приметбама г. главног референт има се удесити. Аркадију Варађанину управитељу и Милеви Симићевој учитељици рада у висшој девојачкој школи Новосадској и Катарини Петковића учитељици рада у Панчевачкој в. дев. школи дозначује се десетогодишња повишица од 100 фор. Јовану Поповићу и Светозару Дамјановићу професорима више девој. школе издати се имају декрети, а последњем дозначено је и уживање станарине од 80 фор.

За упражњено учитељско место у висшој девојачкој школи у Панчеву између четири проситеља стављени су у кандидацију Петар Илић и Ђорђе Бекић техничари, и Мартиновић свршени приправник и оспособљени народни учитељ; првој двојници у дужност је стављено, да у случају избора учитељски испит положити имају, пошто још за учитељство оспособљени нису.

Сомборска црквена општина јавља, да је Ђорђе Протић досадашњи суспенат изабран за учитеља више девој. школе тамошње Овај избор се одобрава. — Извештај управе учитељске школе Сомборске, о примању ученика 188⁴/₅. године узима се

са одобравањем на знање. — Персида Стојичића, мати покојног заслуженог професора више девој. школе у Панчеву, моли за тромесечну посмртнину својега сина. Спровести се има с препоруком в. саборском одбору. Павлу Падејском слушаоцу филозофије повишује се Балина стипендија на 105 ф. Захарији Тирићу свршеном приправнику другога разреда и привременом учитељу дозвољава се да може полагати испит у Горњем Карловцу; то исто се дозвољава и Харитону Ружићу учитељу Лалићком, али под условом да најпре три месеца слуша науке у поменутој учитељској школи.

Стеван Мишковић привремени учитељ у Маргитици прима се за редовног ученика I. разреда у учитељској школи Сомборској, а Сима Вуксан прима се у учитељску школу Горњо-Карловачку. Зорка Јелчићева свршена приправница државне мађарске учитељичке школе у Суботици на молбу своју добија дозволу, да може учитељски испит у Сомбору положити заједно са осталим србским приправницама. Упутство у земљипису од Белингера по преводу професора Милана Димитријевића прима се за школску књигу. — Молба учитеља вртарства у србској учитељској школи сомборској ради повишења хонорара, зидања топице (Glashaus) и набавке Арнолдове збирке од воћа, издаје се управитељу дотичне школе на мњење, а проситељ се упућује да у будуће молбе и предлоге своје једино преко управе учитељске школе, у којој служи, овом школском савету подноси. Молба Катарине Петковића, да јој ћерка приватно учи приправничке науке одбија се. Молба Александра Јанковића умировљеног учитеља у Баји, ради милостиње из пензионог фонда, не може се уважити.

ШКОЛСКИ ЛИСТ И СРПСКО УЧИТЕЉСТВО.

Школски Лист у броју 13. о. године донео је изјаву уредништва, да ће због премаленог броја предплатника морати одустати од издавања листа. Болест која наилази скоро на сваки наш лист, није могла да поштеди ни овај једини учитељски орган с ове стране Дунава и Саве. Заиста жалосна појава а још жалоснија сведочба, која жигосе немар српског учитељства спрам овога јединог педагошког часописа.

Перо нам у руци дркће, кад помислимо, да пишемо је-ремијаду нашем учитељству, због немара, који је овладао њиме према реченоме листу. Незнамо где управо да потражимо узрока

тој одвратности: или у учитељству, или пак у самом листу; тек је факт, да је та појава сажалења достојна!

Зна се поуздано, да је народ један у толико образованији, у колико му је његова књижевност развијенија. Да нека књижевност буде напредна, услови су јој у довољном броју ваљаних умних раденика с једне, и обилатан број предилатника с друге стране. Школски лист рамља и у једном и у другом погледу. Апатија, која је овладала према књижевности у опште у нашем народу, уватила је корена и у учитељима, тим носиоцима просвете. Наше је учитељство данас постало немарно за све јавне и просветне ствари, па тако је напустило и презрело и тај свој једини орган. Ако ико потребује свога листа, то у толико већма потребује га учитељство, и не би смело без њега да буде. Ако учитељство наше неће да има свога листа, оно мора поћи у натраг у своме позиву, јер лист наш треба да нам служи, као поље, на коме ћемо да се усавршавамо и дотерујемо у својој струци. Он треба да нам послужи као носилац наших жеља и тегаба.

„Школски лист“ који живи већ шестнаесту¹ годину, хоће данашњим даном да изумре; и ту његову смрт убрзавају баш његова сопствена деца — српски народни учитељи. Творац овога листа, који још и данас живи — покренуо је школ. лист 1858. године из чисте и родољубиве намере, желећи српско учитељство подићи на ону моралну висину, на којој се налази учитељство у других напредних народâ. Па шта је дочекао данас? Дочекао је коначну пропаст своје замисли и грдну неблагодарност од оних, којима је баш наменио то своје чедо! — Вис. школ. Савет знајући, да наше учитељство само тако може бити напредно и угледно, ако има свој орган, подигло га је из дубоког сна, и предао га учитељству у аманет са жељом: да га оно морално и материјално поднамаже, и у даљем животу одржи. Па шта смо сада доживели? Српско учитељство одказало је Школском Листу своју помоћ и напустило га је, да пропадне на грдну нашу срамоту! Наше је учитељство тиме показало, да оно још није дорасло да има свој стручни лист, и да није још у стању да води јавну реч о унапређењу свом и школином. Жалосна појава да се жалоснија ни замислити неда!!

Да се запитамо: Зашто је српско учитељство тако хладнокрвно примило поново излажење „школскога листа“ и напослетку напустило га да скоро сасвим пропадне?

Ми ћемо да пођемо редом, не бил' нашли узрока тој жалосној појави, ма да се већ унапред смемо надати, да неможе бити основног разлога, због чега наше учитељство речени лист није од почетка његовога изласка па до данас хтело да подпомаже.

Да прво узмемо главни изговор, на који се наше учитељство изговара, зашто не може да држи „Школски лист.“ Ту мислимо материјалну страну његову. Ма да се на ово многи изговарају; ипак је то разлог тако слаб, да он служи само на срамоту онима учитељима, који се њиме бране. Предплата је школ. листа тако малена да се мања ни замислити не да. — Истина, да је наше учитељство сиромашно, и да му је тешко издати 3 фор. годишње; али се мора признати, да се оно само у овој прилици служи изговором свога сиромаштва, дочим уверенисмо из искуства, да многи даје на другу страну неколико пута по 3 фор., ма да отуда нема велику моралну корист. Можда ће нам се приговорити, да је то дрскост, испитивати туђе рачуне, али нека нам се опрости, јер тога смо се морали дотаћи, да покажемо: да није истина, да наше учитељство зато неможе да држи Школски лист што је сиромашно, него просто зато што га неће. Где влада сиромаштво, ту је онда оскудица у сваком погледу и нема никакве изнимке. Плате наших учитеља већином су средње, од које се — само кад хоћемо — може одкинути нека крајцара на одржање свога листа. И учитељима с мањом платом пружена је олакшица, јер ови добивају лист у полу цене. Уредништво је пружило учитељству све могуће олакшице за држање листа, — само му није могло дати пожртвовања и љубави према листу, јер то су ствари које се у нами унутри рађају и немогу се никоме силом наметнути. Кад већ учитељ неће, или као што вели, неможе да жртвује ни гроша од своје сиротиње а оно зашто бар непотражи себи олакшице другим путем, којим би могао доћи до листа. — Сви ми знамо, да је вис. школски савет издао наредбу, да су све општине дужне држати школски лист за своју школу. Ту не треба друго, него само да учитељи позову своје општине са неколико убедљивих речи и оне би се драговољно одазвале позиву својих учитеља. Али се на жалост ни то неће да чини; општине опет неће да држе лист кад нема ко да га чита. Школски лист би могле да издржавају саме општине, а уз то кад би се још у сваком месту прибавио по један два предплатника ето, да би наш лист подпуно осигуран био. Али знате како се каже:

„Сила Бога не моли“; па тако је и код нашег учитељства. Оно не воли и нецени (само незнамо зашто) школски лист, па неће да га држи баш да га бадава добива! Ми знамо једног учитеља, за кога је општина предплатила се на „Школски лист“ па тај још ни један број листа није имао у рукама! А који народ и таквих учитеља има, тај је пропао за навек заједно са својом, школом!

Да пођемо с другог краја. Хоће да се нађе учитеља, који се изговарају, да зато не држе „Школски лист“ што је он „мршаваг садржаја.“ Некажемо ни ми, да је баш богат у својим производима, — ма да је било доста пута у њему и ваљаних радова, — али господо тиме оптужујући лист, оптужујете пред светом сами себе. Та тај је лист једино за вас и подигнут; па је још и награђивно по могућству добре учитељске чланке; па зашто дакле сами не похитасте са својим умним радовима. Такмичите се у послу, па ће онда уредништво бирајући од многог материјала давати вам све боље од бољег. Овако пак, кад је „књига спала на два слова“ тај је изговор сасвим неупутан. — Ми смо господо учитељи заспали мртвим сном, па нам нетреба ништа. Ми хоћемо, да се пред нас изнесе све готово; а ми да не макнемо ни рукама, ни ногома ни умом! Ко тако мисли и жели, с тиме се није вредно разговарати.

Још једну околност морамо узети на око, на коју се учитељство наше изговара.

Приговара се „Школском листу“ да кроз њега невеје „либералан“ дух. Незнамо, какав се то мисли либерални дух, сигурно онај, да можемо један другог слободно грдити и омаловажавати заслужене људе и власти. Што се у Школском листу неможе примити, јер то неодговара програму његовом. Мисмо уверени да је уредништво готово примити у Школски лист радове, који заслужују у њему да се штампају, и који смерају на благо србске народне школе и србског учитељства.

Па кад вам либерална господо није „Школски лист“ доста либералан, а оно ми дозволите да вас запитам: је ли била „Нова школа“ либерална? Тај је лист био и сувише либералан — то бар мора сваки признати. Па шта је било с њиме до послетка. Српско га је учитељство напустило да пропадне! — Па тако је прошла и „Просвета“ и други наши учитељски и педагошки часописи. Зато мислимо, да ни тај разлог ни најмање постојати неможе.

Кад све скупимо, што смо до сад рекли, видимо: да ни један од наведених разлога није оправдан, и да по томе кривица не лежи у листу, него у самим нама. Међу нашим учитељством овладала је чама и немарност у највећој мери, а то нас неће добру одвести!

На завршетку још нешто да додам. Крајње би време било да се наше учитељство отргне од тог немара; да прионе свом снагом, да нам се „Школски лист“ тај једини педагошки часопис наш одржи. Нетреба ту много жртава. Доста је ако настојимо, да се свака општина предплати на лист; ако набавимо сваки по неколико и других предплатника а и сами ако будемо лист држали. — А ви прваци међу учитељима, подајте листу што више и бољих својих умних радова, како би нам бивао све бољи и савршенији. Дух ће у њему владати јамачно и од сада српски и напредан у колико то потребују наше околности. — Учитељи српски ако будете подigli школски лист из његове пропасти, тиме ћете подићи и свој углед у народу! Тргнимо се из тог мртвила, збацимо ланце немара у које смо се сами оковали, и сложено порадимо сви за бољитак свога народа, његове школе и његових трудбеника! — У то име желимо, да се сви српски народни учитељи што пре ухвате у братско коло Школскога листа. Дао Бог да буде сретно и благословено!

Један српски народни учитељ.

ВЕЋЕ ОБЗИРАЊЕ НА РАЗВИТАК КАРАКТЕРА КОД ЂАКА.

(Свршетак.)

Поверене и љубав ђака напрам учитељу најбоља је подлога послушности. Дете се мора осведочити, да је воља учитељева најбоља и да происходи из добре намере. С тога треба да учитељ заповеда што је могуће мање, а мирно и благо; с тога ваља да се држи сваке изречене заповести, ако није погрешно у њој; с тога мора да истакне добре последице послушности; с тога нека гледа да добије припомоћ родитеља; с тога нека је пре свега непристрасан и праведан према свима ђацима, према богату и сиромашну, велику и малену; с тога треба да казни мудро и умерено, и с тога нека никада не казни кад је раздражен.

Треба још да упозоримо на једну важну тачку. Често се туже, да је надзор учитељев ограничен на школску собу; на оно, што се догађа изван школе, на улици учитељ не пази; садањи су учитељи тек само наставници, нису више васпитачи, и т. д. Мислимо, да учитељ, као васпитач, води бригу о свима преступима дечијима у школи и изван школе. С тога захтевамо, да општинске области издају и такове дисциплинарне

www.наредбе, које налажу учитељу, да казни и оне преступе, које његови ученици изван школе учине.

Особито мора учитељ сваку лаж, пакост, пушење, залажење у крчму без родитеља строго да казни.

Да буде у свако доба строжији надзор на улици и да се школа и кућа једна другој приближи, треба у сваком граду, у сваком селу основати *васпитне дружбе*. За све ствари и тежње основале су се данданаас дружбе, само за најважнију не. У овима дружбама ваља чешће говорити о васпитању. За такове говоре даје учитељу *Кленкова* књига „Мати“ сила градива. Школске се дружбе морају старати да се састављају списи за народ и да се раздавају породицама. Да се такви списи раширују, морају се учитељи бар толико старати, колико се старају пијетисте за распрострањење својих књижица. Тиме би се мајке боље упознале са васпитањем, а тиме би се већ добило врло много.

Средство, да се повиси важност школе, јест и ово, да се сваком ђаку, који оставља школу и прелази у практичан живот, издаде *сведочба* о владању, марљивости и знању, и да све занатлије, трговци и т. д. на такве сведочбе обзир узимљу, кад ове младе људе у своју службу примају. За целисходне формуларе нека се старају школске дружбе.

Покретна снага воље и рада налази се и у осећајима. Из тога пак не може да следи, да развије нравних појмова и начела, *поука о праву и дужности*, не ма за развије карактера велике важности. И ако осећаји нагоне на рад, ипак упливише ум већ од ране младости завек на вољин правац. С тога треба у зрелијој младости поуком деловати на развије појмова о праву и дужности. Оваке поуке изводе ученика из пукога чувства доброга и уводе га у свест доброга, у јасност о нравним и безнравним елементима воље, у једину и сталност у правцу доброга. Ова је сталност жгарица добра карактера. Оваковима упутама долази ђак до нравних правила, да може просудити животне одношаје човекове и да је кадар да нравност упозна, као ствар васцелог грађанског друштва.

Јако пада у очи, како велико незнање о нравним појмовима сре-тамо код многих ђака. Има много ученика, који за нравне и безнравне појмове немају никакове друге речи, до: „грех, добро, зло, право, неправо.“ Поједине крестости и мане не знају разликовати. Јамачно је то последица једностране и оскудне *правне поуке* у народној школи.

Религијозна настава треба да је *уједно и правна наука*, или да се узме правна наука на *религијозној основи*, која би уједно била и настава у религији.

Сам један римо-католички архиепископ *Милде*, — који је почетком овога столећа у Бечу написао изврстну књигу о васпитању, — захтева, да се у настави већи обзир узима на правну науку и у ту сврху препоручује приповести из дечијега видокруга, из повестнице, и животописа племенитих људи. А славни педагог *Дитес*, вели: „Јасне правне појмове развијају живи описи разних карактера, животних положаја, светских одношаја, поуке о човечијим крестостима и манама, делима и судбинама, о радости и жалости, срећи и несрећи, сиромаштву и богатству, живљену и звању, о обичајима и правима.“

За такову наставу дају градива ова важна дела: Wyss, Tugend und Pflichtenlehre; и Rüegg, Samenkörner, која учитељима нашима препоручујемо.

ДОБРОТВОРИ СРПСКЕ ОСНОВНЕ ШКОЛЕ СТ. АНДРЕЈСКЕ

и неколико речи о оснивању заклада народних.

У броју 10. Школскога Листа о. г. била је реч о подизању споменика П. Апостоловића добротвора Ст. Андрејске школе. Поводом овим споменуо сам и друге неке добротворе ове школе — премда ми није био баш прави смер све добротворе описивати; — но како сам мало преухитрио са својим дописом, заборавио сам споменути још неке спомена до стојне добротворе наше школе. Хвала г. дописнику у 12. бр. овог листа на пријатељском подсећању, а блажене сени наших школских добротвора, нек ми опросте, што сам их у прехитрености својој изоставио, и то сада овим надокнађујем.

Што се тиче Јефте Нешка, о коме г. дописник пише, он је истина основао један фонд од 400 фор. из кога су ђаци о главном испиту добијали награду у сребрним новцима (свега 24 фор.); ти новци су се обично други дан, када је благодареније држано деци раздавали, јер је по благодаренију и разредница читана. Та је Нешкова фондација пропала и уништена је на овај начин. Завештатељ је обвезао своје наследнике, да фондацију њиме за живота установљену из наследства свог исплате. Негдашњи житељ овдашњи покојни Сава Гајицки адвокат, дуговао је наследницима Јефте Нешка, и по смрти овога прими на себе тај капитал школског фонда од 400 фор., да општини законом прописани интерес подмирује, као што је неко време био и чинио. Но пошто овај дуг није био укњижен, и пошто је по времену Сава Гајицки материјално пропао, пропадне и поменута фондација пре једно 30—35 година. — По тврђњи г. А. Радубицког, ова је фондација од прилике у то време установљена, када је овде прва препарандија постојала, а то је било од 1812—1816 г. Исти г. А. Радубицки када је 1819. овде I. латинску класу слушао, приликом школ. испита примио је из руку завештатеља 4 сребрњака. —

Оволико сам сазнао о судбини ове фондације, а сад ћу по жељи г. дописника у бр. 12 Шк. Л. по гдешто да забележим из живота како овог завештатеља, тако и осталих добротвора ове школе, колико сам овде од старих а уважених особа разабрати могао.

Јефта Нешко рођен је овде у Ст. Андрији год. 1755. а умро је 1830. Он је био најбогатији човек у овом месту; име оца му се незна, но то се спомиње, да му је отац био чизмар. Исти Јефта Нешко купио је властелинско добро Литманову у Сепешкој жупанији близо Кежмарка, и усљед тога постане племић. Кроз више година био је биров и сенатор у овој вароши, а године 1820. постао је управитељем наше школе, и отирављао је то звање до смрти Он је учинио велику услугу Аустро-Угарској држави с тим, што је 1813. приликом француског рата подпомагао нашу војску (код Несмиља) са новцем, храном и напитком, и зато је од цара Франца добио за заслугу златан орден. Његова слика и данас

браси нашу школску дворану. На саборном гробљу вечни санак бораве његови земни остатци, и на споменику његовом нашао сам овај надпис: „Блаженој сѣни племенито-благородногъ Ђвтиміа Нешко от Литманова, добродѣтелиу хрстіянина, прибавителя благородства; у мѣстѣ рожденія Сто-Андреи сенатора, мецената сербскогъ, мьлостивогъ покровителя сирьхъ и искрена пріятеља сожителей сладчайшегъ 75-то лѣтногъ от міра во вѣчный мирь 9-го Маіа лѣта 1830. преходящегъ отца — при олтарѣ безмертногъ почитанія тѣлѣ сердцемъ: Благодаренъ сынъ (Лазар) памятникъ сей созда., Горе стоји грб племиѣки, а доле: на мраморном споменику изсечен гроб и анѣо, који наговештава обште васкресеније. Слеве стране лежи његова друга супруга Ана рођ. Несторовиѣ, која се такође у 75. год. старости 1846. упокојила, и којој је јединица кћи Благородна Госпођа Лукреција пл. Цветковиѣ из благородности споменик подигла. Прва супруга Јеѣте Нешка звала се такође Ана, и родила је јединца сина Лазара, који је као богат племић господски живот водио. О њему се приповеда, да је он једном приликом на Лазареву Суботу када је свој имен-дан славио и кад су га његова деца (Јулије, Јеѣта и Павле) латинским језиком поздравили, учитељу Васи Арсенивићу 800 фор. сребра поклонило. Еј Боже, да сретних ли времена за учитеље!

Од потомства Јеѣте Нешка данас у животу има само две душе, а то су гг. Паја и Лаза Нешко, од којих је први (син Лазаров) чиновник ст. андрејске вароши, а други (син покојног Јулија) свршен је правник и чиновник у Пожуну.

О великом добротвору наше школе Васи Пластићу трговцу трнавском могу из живота његова ово рећи. Исти вечног спомена достојни муж рођен је у Ст. Андреји 12. Јануара 1811. а умро је у Трнави 10. Декембра 1861. Отац му се звао Петар, а мати Варвара. По свом стању био му је отац веома сиромашин, и као варошки кравар овде је заслуживао хљеб насуштни. Васа Пластић остао је иза оца сирота када му је 8 година било, а мати као сирота удовица дала је сина Васу у овдашњу народну школу, и по свршетку ове, одао се на изучавање трговине. За време школовања његова и док је трговину учио, старали су се овдашњи школски татори о њему. (Свршиће се.)

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(Прво србско забавиште у Сомбору.) Србска црквена общтина Сомборска закључила је да оснује о свом трошку србско забавиште, у коме ће се деца до шесте године у духу своје вере и народности васпитавати и за школу спремати. Да се ово забавиште основати може, одредила је иста общтина стипендију од 40 фор. месечно, да се једна свршена приправница у државном образовалишту за забавиље у Будапешти изобрази. Између три проситељке на ово место изабрао је местни школски одбор за питомицу госпођицу Олгу Павловићеву свршену приправницу и испитану учитељицу, која је ових дана у Будапешту већ одштовала. Кад течај сврши, има ће она о общтинском трошку неко време пробавити у Загребу, да се тамо упозна са хрватским забавиштем и радом у њему, па ће се онда вратити у Сомбор и отворити забавиште, на коме ће се и приправнице наше практично спремати за србске забавиље.

(У србским народним школама у Сомбору) ове године има уписано у средредњу школу 214 мушке и 149 женске деце; у висшој девојачкој школи уписало се 54 девојчице, од којих 42 из Сомбора а 12 са стране. У црвеначкој предградској школи има 22 мушких а 48 женских ученика; у селеначкој предградској школи има 19 мушке и 19 женске деце. Настава је у овим школама одпочета дана месеца Септембра, а у другој половини истога месеца одпочети се могла настава у осам салашких школа.

(Земљоделска школа у Ади), којој је грађанска општина тамошња поклонила нуждну земљу, издржаваће се о тропку државном, а отвориће се 1. Новембра по новом. Настава ће се у овој школи држати на мађарском језику. До сада како чујемо само се 8 ученика у ову школу уписало. Желити би било, да имућни Срби из Аде и околине своју одраслију младеж у ову школу дају, где ће се за ваљане и добре економе изобразити моћи, те ће умети наслеђство својих отаца сачувати и умножити.

(Оглашовање учитеља.) Његово ц. кр. апост. Величество изволило је Јосифу Богдановићу учитељу у Новској, признавајући његово усешно службовање на пољу образовања младежи, подарити сребрни крст за заслуге с круном.

(Умировљење учитеља.) Вис. кр. угарско министарство за богочаст и јавну наставу одредило је из државног учитељског мировинског фонда Петру Адамовићу изнемоглom учитељу србском у Лукаревцу годишњу мировину од 100 фор. — Цветко Поповић стари учитељ комуналне школе у Божанији постављен је у стање мира.

[Црквене приходске школе у Русији.] Свети синод у Русији закључио је и цар је одобрио, да се у целом пространом руском царству (узевши финску и немачке прибалтичке области) у сваком приходу (парохији) православне цркве имају завести црквене (вероисповедне) парохијалне школе. Дужности учитељске у овим школама одправљаће или чланови клира (чтеци, певци и диакони), који се за то у духовним семинаријама спремити имају, или други световни учитељи. Надзор местни водиће парох (начелник цркве) уз припомоћ надзорника, који има бити световног реда побожан и по могућству образован човек. Врховни надзор над овим школама у свакој епархији водиће сам епископ. Школе ће се издржавати из црквених и манастирских прихода. Васпитање и настава има бити у духу православне вере и хришћанске благодарности. Учиће се: Молитве, библијске повести и катихизис, читање црквено славенско с разумевањем и мало појање; читање и писање руско и основи рачуна. У свакој овакој школи бити ће два разреда а сваки разред подељен има бити на два годишња течаја. У старијем разреду учиће се и руска историја и земљопис. Сви ученици ићи ће са учитељем сваке недеље и празника у цркву а ученици старијега разреда учествоваће у читању и појању, и читаће апостол на служби Божијој.

На овај начин установиће се за кратко време у Русији до 70.000 православних вероисповедних школа, и надати се да ће из ових разсадника праве просвете хришћанске распрострањити се светлост еванђелска, која ће обасјати сав колики север и исток, и служити на утврђење и укрепљење светога православља добрих нарава, питомијег и човечнијег живота!

ИЗБОРИ И НАИМЕНОВАЊА УЧИТЕЉА.

Србска црквена општина у Сомбору изабрала је једногласно за учитеља на висшој девојачкој школи у Сомбору г. Ђорђа Протића досадашњег привремено учитеља исте школе; а на место покојног катихете Мојсеја Видаковића изабрала је г. Јована Јовичића свршеног богослова за катихету у србским народним и у висшој девојачкој школи сомборској.

У Великој Кикинди изабрани су за учитеље г. Стеван Петровић бивши бележник а пре тога многогодишњи учитељ тамо, и г. Север Веселиновић досадашњи привр. учитељ. Свршени приправник г. Милан Коњовић изабран је за учитеља I. и II. разреда у Вуковару; г. Милан Печеновић свршени приправник постављен је за учитеља у Ченти (Леополдову). За учитеља у Иланди постављен је свршени приправник г. Константин Ајваз; за привр. учитељицу у Угриновци постављена је госпођица Надежда Грковићева свршена приправница. За учитеља у Башахиду изабран је г. Василије Поповићу учитељ сепћурђки; за учитеља у Сепћурђу на Бечеју свршени приправник Душан Бошковић. Тодор Марјиновић привр. учитељ на комуналној школи у Панчеву наменован је за сталнога учитеља у истом месту. За учитеља III. и IV. разреда у Брчком изабран је свршени приправник г. Лазар Цвејић. У селишту Ранчеву код Сомбора пристављен је за привр. учитеља г. Платон Подградски свршени приправник; у оскудици мушких компетената на упражњена учитељска места у селиштима Сомборским Радојевићи и у Биљу за привремене учитељице на годину дана постављене су свршене приправнице гђе Пава Бузарићева и Марија Бошњакова. Вис. кр. земаљска влада у Хрватској именовала је привременог учитеља у Лисичина г. Милана Орловића за правога учитеља у истом месту а учитеља у Градишту г. Ђуру Јовановића наменовала је за равнајућег учитеља у истом месту. Привремени учитељи: гг. Иса Скенџић у Окућани, Никола Крајновић у Стризивојни, Сима Милеусић у Ловској, Рада Томић у Перјашници и Гавра Кокотовић у Бодеграју, наменовани су за праве учитеље у истим местима, а привремена учитељица у Лађарку Емилија Мирковићева за праву учитељицу у истом месту.

Г. Живојин Чудомировић учитељ у Витојевцу по молби својој премештен је у Михаљевце, а Милан Гајић премештен је из Старога у Нови Сланкамен; гг. Светозар Јовановић учитељ у Батајници и Васа Милутиновић учитељ у Бешки наменовани су за равнајуће учитеље у истим местима.

Никола Јанковић свршени приправник постављен је за привременог учитеља у Илоку; Ненад Загорчић учитељ у Срб. Милитићу постављен је за учитеља а Марија Рајаћа свршена приправница постављен је за привремену учитељицу у Лединци.

Привремено постављени су за учитеље свршени приправници; Душан Берић у Вогњу, Васа Вукдраговић у Лаза, Милан Обреновић у Товарнику, Миле Дукић у Огару, Сава Секулић у Суботском граду, Тодор Панић у Купинову и Никола Лалић у Старом Сланкамену. Свршена приправница Марија Братићева постављена је за учитељицу у Староме Пазову.

НЕКРОЛОГ.

Ђорђе Коњовић старији, учитељ на селишту Ранчеву у Сомбору, после дужег боловања упокојио се 28. Августа о. г. а следећег дана после подне сарањен је на успеском гробљу Сомборском. Покојник је свршио учитељску школу 1883. Служио је као учитељ 31 годину, и то најпре у Мохолу и Ченеју а затим на сомборском селишту Буковцу, од куда је прошле године у Ранчево премештен.

У манастиру Бођану на Малу Госпојину ове године преселио се у вечност *Гедон Ђурић* игуман бођански и администратор ковиљски, у 64. години. Покојник је био љубитељ школе и као такав пазио је и надзиравао школу у селу Бођану; држао ју је у добром реду и установио школски фонд. Он је школовао о трошку манастирском више приправника и других ђака и подпомагао књижевност. Бог да му душу прости!

НОВЕ КЊИГЕ.

„Приповетке старог и новог завета“ са 30 слика саставио по преводу Вука и Даничића Ђорђе Магарашевић гимназијски професор. У Новом Саду издање књижаре Браће М. Поповића 1884.

„Рачуница“ за четврти разред народне школе према наставном плану вис. кр. уг. министарства и вис. Школски Савета а по најбољим изворима, написао Аркадије Вуковић учитељ. Панчево 1884. Издање штампарије Бека и Косанића.

„Крмчија Савинска“ описао Др. Н. Милаш архимандрит. Задар печатња Ив. Волицке 1884.

„Кула Ђуришића и чардак Алексића“ са сликом владике Петра П. Петровића Његоша. Издање Браће М. Поповића. Цена 15 новч.

„Краљевић Марко“ у 25 песама и са 10 слика. Издање књижаре Браће М. Поповића у Н. Саду 1884. Цена 50 новч.

„Путовање три Руса и 3 Енглеза по јужној Африци“ од Ж. Верна. Издање књижаре Браће М. Поповића.

„Prorast carstva srpskoga na kosovu 1883. god.“ Издање исте књижаре. Цена 20 нов.

„О запањању талијанских пчела“ саставио Јован Живановић професор са 13 дрвореза. Издање књижаре В. Валожича. У Београду 1884. Цена 30 новч.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

У Херцег Суљошу. Плата је 340 фор., 12¹/₂ ланаца земље, 13 кл. м. дрва и стан. Молбенице се имају до 4. Новембра поднети местном школ. одбору у Херцег Суљош (Herzeg Szöllös, Baranya megye.)

У Качфали, плата је 340 фор., 21 фор. у име недељне школе, 8 ланаца земље, 4 хв. дрва и стан. Искати могу ово место свршени Сомборски приправници, који су вични појању и мађарском језику. Молбенице до 1. Новембра имају се поднети школском одбору у Качфалу (Kácsfalú, Baranya megye.)

 Број 15. тек данас сам у стању разаслати, због тога што се врло мало предилатника пријавило на позив у 13. и 14 броју.

Школски Лист за ову годину може се добити по спуштеној цену од 1 фр. 50 нов. Училици и учитељице којих је плата мања од 400 фр. приправници богословци и сви ђаци добијају лист за 1 фр.

Подигнути екземплари Школскога Листа од 1881., 1882. и 1883. године добити се могу по цену од 1 фор. Ко купи сва три течаја добиће их за 2 фр. 50 нов.

Г. Г. скушители и продаваоци, који пошљу новце за 4 екземплара, добијају један на дар.

Г. Г. предилатници умољавају се, да преко дописнице јаве овом уредништву, желе ли, у случају ако Школски Лист престао буде, одштету у поучним књижицама, или у Школским Листовима од прошлих или од ове године.

Број 16 изићи ће тек 15. Новембра. Дотле молим да се предилатници претрије.

Н. Ђ. Вукићевић,

уредник Школ. Листа.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампа Ф. Битерман.